

Bijbelstudie

Tussen vader en zonen I

Gedachten over gebed(sverhoring) vanuit Lucas 15

Tim Vreugdenhil

De gelijkenis van de verloren zoon behoort volgens velen tot het mooiste onderwijs dat Jezus ooit gegeven heeft. Hoewel het nergens in het verhaal expliciet over gebed gaat, bevat het essentiële gedachten over de verhouding tussen God en mens. Het kan ons op een andere manier leren denken over het gebed, sterker: het kan ons misschien op een nieuwe manier doen bidden. De volgende twee artikelen vormen een verkenning: wat hebben de vader en zijn beide zonen ons te zeggen?

Een verhaal voor nette mensen

Iemand had twee zonen. Het is natuurlijk een *gelijkenis* van Jezus, een verhaal. Verhalen zijn niet direct bedoeld als beschrijving van hoe het werkelijk zit. Veel mensen vinden het verhaal van de verloren zoon ontroerend, maar ze verbinden er geen al te grote conclusies aan. Het is ‘maar’ een verhaal, geen geschiedenis. Toch onderschat je dan de auteur. Jezus is, wanneer Hij dit verhaal vertelt, een rabbi met groot aanzien en een meesterlijk verteller bovendien. Hij praat niet maar wat hardop. Ieder woord telt in dit verhaal. Er zit van alles achter en onder de vader en de zonen. Nog steeds zijn goede uitleggers in staat om verrassende elementen aan te wijzen, dingen je nog niet eerder had gezien, elementen die je nu pas in je hart raken. Het is primair een verhaal met een boodschap voor ‘nette mensen’.

Jezus vertelt het als antwoord op een vraag van de kant van de schriftgeleerden en de farizeeën (Luc. 15:2). Je moet bereid zijn om je met hen te identificeren om iets met dit verhaal te kunnen. De zondaars rond Jezus hebben het verhaal niet nodig. Het kan geen kwaad als zij het ook horen, maar zij zitten feitelijk al aan tafel met Jezus, zij kennen dus de afloop al. Het *verwijft* komt van de andere kant: ‘Die man ontvangt zondaars en eet met hen’ (Luc. 15:3). Schande! Morele en religieuze mensen moeten blijkbaar horen dat de ‘slechte mensen’ door God anders getaxeerd worden dan door ons.

De diepste laag

Tot zover misschien weinig nieuws. En toch, met de moraal is niet alles gezegd. Sterker: je mist de kern als dat alles is. De diepste laag in de gelijkenis van de verloren zoon is niet moreel maar *spiritueel*. Het verhaal stelt de vraag waar wij staan ten opzichte van God; hoe wij ons verhouden tot de Vader en trouwens ook tot onszelf. Of wij ons meer met de oudste of met de jongste identificeren, met allebei een beetje of met allebei helemaal niet, dat is een geestelijke kwestie van de hoogste orde. Dat drong pas goed tot me door bij het lezen en herlezen van het bekende boek van Henri Nouwen, *Eindelijk thuis*. Als die benadering zinvol is – en weinig mensen twifelen daaraan – moet het mogelijk zijn om vanuit dit verhaal meer inzicht te krijgen in de relatie tussen God en mensen. Ook als het gaat over het gebed.

Onze Vader

Iemand had twee zonen. Dat is het kader, het raamwerk voor alles wat komt. Die ‘iemand’ is tenminste een vaderfiguur. Of hij rijk was, waar hij woonde en hoe hij heette, horen we niet. Er was eens een vader. Nergens zegt Jezus wie deze iemand is. Maar de context wijst een richting: in de twee voorafgaande verhalen vertelt Jezus van de vreugde *in de hemel* (Luc. 15:7) en *bij de engelen* (15:10) en dat rijtje wordt nu compleet gemaakt door de vreugde van

de vader zelf. Juist omdat Jezus God zeer geregeld als ‘Vader’ aanduidt, kunnen we er niet omheen: de vader in het verhaal is een portret van God. Die zonen moeten dan wel mensen zijn. Daarom is ‘iemand had twee zonen’ meer dan een willekeurige openingszin. Het is heel wat. Er is niet niks tussen God en ons, we beginnen niet op nul. We bestaan als kinderen van Vader. En wat is er normaler dan dat kinderen met hun vader kunnen praten.

Het gebed van de jongste

De eerste die dat doet is de jongste zoon. Jongste zonen zijn in de Bijbel en in werkelijkheid vaak vlugger dan hun oudere broers. De oudste in dit verhaal doet er zelfs lange tijd het zwijgen toe. We krijgen de indruk dat die jongste een verbaal vaardig iemand is. Kijk eens naar de manier waarop hij zijn ‘redevoering’ instudeert als hij nog tussen de varkens zich op de thuisreis voorbereidt: ‘Ik zal naar mijn vader gaan en tegen hem zeggen: ...’

Maar zover zijn we nog niet. Het eerste wat we uit de mond van de jongste horen, is: ‘Vader, geef mij het deel van uw bezit waarop ik recht heb.’ We zijn eraan gewend om dat een schandelijke vraag te vinden, en terecht: wie een voorschot vraagt op de erfenis, wenst zijn vader in feite dood. Je wilt wel vaders spullen, maar niet vader zelf. En toch... zit er ook niet een bepaalde vrijmoedigheid in? Een vrijmoedigheid die je ergens moet waarderen, omdat het *kinderlijke* vrijmoedigheid is? Kinderen mogen absurde vragen stellen, over ‘een nieuwe fiets’ of nog veel grotere dingen – van die vragen waarop ouders meestal mild en lachend ‘nee’ antwoorden. Maar vragen staat vrij. Wat hebben wij eigenlijk meer nodig? Om te worden *aangemoedigd* dingen van Vader te vragen of om te worden *afgeremd*? Jezus doet meestal het eerste. Dus moet je hier iets zeggen als: die jongste *dúft* wel!

Kind zijn

Vervolgens moeten we de rollen niet omdraaien natuurlijk en van die jongste zoon een voorbeeldig kind maken met een open relatie tot zijn vader. Toch blijft het intrigerend. Zeker als je de jongste contrasteert met de oudste, die zich erop beroemt dat hij *nooit* ook maar iets aan vader heeft gevraagd, ‘zelfs geen geitenbokje’. Indirect zegt Vader tegen hem: ‘Mijn jongen, had dat toch gevraagd!’ De oudste moet leren wat voor de jongste zoon op de een of andere manier meer werkelijkheid was: ‘alles wat van mij is, is van jou!’ De vraag is of die jongste – ondanks zijn gedrag – dat niet beter begrepen heeft dan de oudste. Nu geeft Jezus de vader in het verhaal alle trekken mee van God. Als dat waar is, worden wij allemaal, oudste of jongste zoon, herinnerd aan onze uitgangspositie als we met Vader in gesprek zijn. Wat durf je? Als je moet kiezen, vraag je dan liever niks (oudste) of alles (jongste)? Hoe wonderlijk dat ook is en hoeveel vragen zich daarbij vervolgens nog laten stellen, *alle* kinderen van God krijgen hetzelfde te horen: *alles wat van God is, is van mij!* Dat is geen weetje, geen norm en geen principe. Het is de realiteit van het kind zijn. De spannende vragen rond geloven hebben bijna altijd te maken met of ik me open wil stellen voor dat wat de echte werkelijkheid is. Of ik me door Vader mijn ogen wil laten openen. Dat is bidden: je ogen (letterlijk en figuurlijk) sluiten voor de ‘dagelijkse’ realiteit. Niet om opeens wereldvreemde dingen te gaan doen. Wel om je open te stellen voor de werkelijkheid van God.

Jouw wil geschiede

De jongste zoon krijgt wat hij vraagt. Zou hij dat zelf vooraf gedacht hebben? Deed hij een wilde gok, of kende hij zijn vader goed genoeg om te weten dat vader iets zou antwoorden als ‘jouw wil geschiede’? Het effect van zijn ‘bede’ is verpletterend. Hij krijgt niet wat zakgeld mee voor onderweg, hij krijgt alles. Vader gaat dus mee in de gedachte van de jongste: daar heb ik recht op. Ik stel me zo voor dat hij van alles uitstalt op het erf. Allerlei spullen, huisraad, prullaria, erfstukken. Die de jongste zoon *verzilverd*, lezen we. Oftewel: hij zette de hele handel (meer is het niet voor hem) op marktplaats.nl. Het wordt nu duidelijk dat die

jongste de grenzen van het kind-zijn (die zijn er nu eenmaal) ver te buiten gaat. Zijn gevoel voor verhoudingen is weg, het gevoel voor vader, familie, emotionele waarde. In feite verzilvert hij met deze stap zijn kind-zijn zelf: hij verkoopt het zoals ooit Esau zijn eerstgeboorterecht. Hij *casht* en zegt de relatie met vader op.

Als we in het voorgaande nog ergens wat sympathie voor hem konden opbrengen, dan kunnen we nu kort en kritisch zijn: de vraag is nog tot daaraan toe, het ergste is dat ieder spoor van een reactie in de trant van ‘dank u wel, vader’ ontbreekt. Maar ook hier kunnen we onszelf in het verhaal brengen. Hoeveel dingen krijg ik zelf zonder ‘dank u wel’ te zeggen? Het zit diep in onze cultuur (en die lucht ademen we allemaal in) om zaken als gezondheid, geluk en geld te beschouwen als ‘de dingen waarop ik recht heb’. In een christelijke cultuur wordt vaak verondersteld dat je, als er iets mis is in je leven, ‘waarschijnlijk wel boos zult zijn op God’. Maar ook de positieve kant: wanneer inderdaad alles wat van mij is ook van God is, zou mijn leven een permanent dankgebed moeten zijn. Dan is er geen einde aan ‘dank u’ zeggen.

God verhoort niet meer naarmate wij langer en met meer mensen bidden. Vaders liefde, aandacht en zorg voor zijn kinderen bestaan onafhankelijk van wat wij doen. Het horen van vader naar zijn beide zonen is op geen enkele manier beïnvloedbaar. Hij hoort altijd met heel zijn hart, zelfs naar dingen die je eigenlijk niet mag vragen (de erfenis) of naar dingen die je juist niet vraagt. Vader verhoort op een dieper niveau (‘stelliger’ zegt de catechismus) dan ik me dat kan voorstellen. Juist daar kunnen anderen bij helpen. Anderen dragen eraan bij dat ik God meer, dieper en vaak ook anders (dan ik gewend ben) ervaar.

Verwerking

1 Bidden is...

- a Schrijf voor jezelf eens op wat bidden betekent.
- b Wat roept het voorstel bij je op om de manier van spreken van de beide zonen met hun vader ‘bidden’ te noemen?

2 Alles van God is van mij

Werkvorm: stelling

- a Bespreek deze stelling en betrek hierbij Johannes 17:20-24. Wat zou er met je gebed gebeuren wanneer je dit steeds meer gaat geloven?
- b Wat is de meest vergaande vraag die je ooit aan God hebt durven stellen?
- c Wat is de meest vergaande vraag die je juist niet hebt durven stellen?

- 3 Wat zie jij als de belangrijkste verschillen tussen ‘de werkelijkheid van alledag’ (waar je met bidden je ogen voor sluit) en ‘de realiteit van God’ (waar je met bidden je ogen voor opent)?

Werkvorm:

- Schrijf de belangrijkste verschillen in twee kolom tegenover/naast elkaar.
- Wat valt op? Bespreek dit met elkaar.